

УВОД

1. О САНКЦИЈАМА УОПШТЕ

Ријеч санкција потиче од латинске ријечи *sanctio*, која је означавала дио римског закона који је предвиђао правне посљедице за случај непоштовања одредаба које је закон прописао. Појам санкције се различито дефинише, а посебно је тешко одредити општи појам санкције с обзиром на чињеницу постојања различитих врста санкција (као што су казне, мјере безбједности, упозоравајуће санкције и др.). Чини се најједноставнијом и најприхватљивијом она дефиниција санкције која је третира као правну посљедицу деликта због којег се изриче¹.

Ипак, неспорно код свих правних теоретичара јесте да санкција представља елемент правне норме (поред санкције, елементи правне норме јесу и претпоставка диспозиције, диспозиција и претпоставка санкције) који норми даје правни карактер и по коме се она разликује од осталих друштвених норми (прије свих, моралних и обичајних). Санкција представља секундарно правило понашања које се примјењује у случају да није примијењена диспозиција (која представља примарно правило понашања), тј. када дође до деликта (због чега се деликт или прекршај санкције назива и претпоставком санкције). Схваћена у нормативном смислу, санкција се састоји у налогу упућеном државном органу, с једне стране, те она представља правило о понашању државног органа који примјењује принудну мјеру против прекршиоца, односно, с друге стране, она је упућена и самом прекршиоцу диспозиције правне норме за којег представља секундарно правило понашања.

Од овог, нормативног или правног значења појма санкције, потребно је разликовати фактичко или материјално² значење појма санкције, према којем она значи одређену принудну мјеру, односно које означава саму радњу примјене принуде или неку другу радњу којом се производи прописана посљедица³.

Санкције се могу класификовати према различитим критеријумима, али је уобичајено да се према свом садржају дијеле на: а) одређене или б) одредиве, с тим што одређене санкције могу бити: а) алтернативне, б)

¹ Д. Врађанац, Г. Дајовић, *Основи права*, Правни факултет Универзитета Унион, Београд, 2009. године, стр. 74.

² К. Чавошки, Р. Васић, *Увод у право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2009. године, стр. 314.

³ Р. Лукић, Б. Кошутић, *Увод у право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2007. године, стр. 137.

санкције са дискреционом влашћу и в) диспозитивне санкције. С друге стране, одредиве санкције треба избјегавати кад год је то могуће, јер употреба принуде, односно силе, мора бити у највећој мјери прецизирана да би била легална и ефикасна (дјелотворна), тако да су категоричне и алтернативне санкције правило, док се друге или не користе уопште или се користе ријетко и ван кривичног права.

Санкције, даље, можемо подијелити на:

- а) санкције према лицима и
- б) санкције према актима (незаконитост).

Санкције према лицима групишу се према гранама права које их прописују, односно на исти начин како се групишу и деликти, те се тако санкције, у правилу, дијеле на:

- а) кривичноправне,
- б) грађанскоправне,
- в) прекршајне и
- г) дисциплинске.

Санкције према лицима у случају извршеног казненог дјела састоје се у различитим радњама, чија је суштина у привременом или трајном одузимању или ограничавању разних вриједности или добара, а које утичу на личност извршиоца: живот, тијело, слобода, имовина, одређена права и сл.⁴

На другој страни, санкције према правним актима представљају посебну врсту санкција и изричу се према правним актима (када ови имају неки недостатак), а састоје се у отклањању њиховог важења и дејства у правном поретку, и то тако да се такви акти поништавају — брише се њихово постојање, као и дејство од тренутка њиховог доношења у прошлости (последнице које је акт произвео) или се такви акти укидају — престаје њихово дејство од тренутка доношења одлуке за будућност.

⁴ С. Савић, *Основи права*, Comesgrafika, Бања Лука, 2005. године, стр. 261-263.